

segítségre szoruló emberekkel való rendszeres találkozás a szociális érzékenyítésük esélyét hordozta magában.

Az eredeti elképzelés három év elteltével módosult, és 1998-ban a Máltai Gondviselés Háza Páty Kht. részeként az öt családdal elindult a nevelőszülői hálózat önálló munkája.

A segítségnyújtásra és a rászoruló gyermekek iránti elköteleződésre nyitott családok felkutatásával és meghívásával elindultak a nevelőszülői képzések, melyek eredményeképpen 1999-től a nevelőszülői hálózat fokozatosan országos szintű intézménnyé nőtt.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Közép-Magyarországi Régiója 2015-ben átalakította intézményeinek struktúráját, így a Pátyon működő szolgáltatások különváltak. Ettől kezdve működik önálló intézményként a Máltai Családok Háza Nevelőszülői Hálózat.

Országos hálózatként jelenleg a főváros mellett szinte minden megyében jelen vagyunk, körülbelül száz nevelőcsaláddal, melyek 275 olyan hátrányos helyzetű gyermekről gondoskodnak, akik külön élnek a szüleiktől. A nevelőszülők egyharmada roma származású, ők roma gyermekek számára biztosítják az otthon nyújtó ellátás mellett azt, hogy a saját kultúrájukban szocializálódhassanak.

ÖNMAGUNKKAL ÉS MUNKATÁRSAINKKAL SZEMBEN TÁMASZTOTT ELVÁRÁSAINK

Alapvető szakmai követelményeink megegyeznek az általános szakmai elvárásokkal, ugyanakkor vannak sajátos szempontjaink, amelyek jellemzik a Máltai Nevelőszülői Hálózat szellemiségét.

A Máltai Szeretetszolgálat jelmondata és egyben célja több mint kilencszáz éve mindenekelőtt a hit védelme és a szegények istápolása, hitre és felekezetre való tekintet nélkül.

Függetlenül attól, hogy ki milyen indíttatásból szánja el magát a nevelőszülőiségre, szemléletünk szerint minden esetben arról van szó, hogy valakinek, akinek semmije

sincs, adni szeretnénk abból, amiből nekünk több adatott. Ezt a látásmódot többletként értékeljük, szerintünk ez adja a nevelőszülőiség lelkét.

„Amikor a másik ember boldogsága, biztonsága és fejlődése ugyanolyan fontos számodra, mint a saját boldogságod, biztonságod és fejlődésed, akkor szeretsz igazán” – írja John Powell amerikai jezsuita (2002), s ez az elkötelezett nevelőszülői munkára is érvényes.

Úgy gondoljuk, a nevelőcsalád tevékenysége nem szakma és otthona nem munkahely, hanem a befogadás színtere. Egy családi közösség napi huszonnégy órás szolgálatáról van szó, amelynek során a nevelőszülők szakmai szempontokat is figyelembe véve adják meg a gyermekeknek mindazt, amire azoknak szükségük van, mindenekelőtt a családot és a szeretetet.

A Máltai Szeretetszolgálat jelmondata és egyben célja több mint kilencszáz éve mindenekelőtt a hit védelme és a szegények istápolása, hitre és felekezetre való tekintet nélkül.

Mindezzel szeretnénk hozzájárulni, hogy a nevelőszülői tevékenység sokkal inkább hivatásnak, mintsem munkának minősüljön mind a nevelőszülők, mind más szakemberek körében.

Így megélve a mindennapi eseményeket a szakmai értelemben vett eredményeken túl olyan sikereknek is részesei lehetünk, amelyek ugyan nem látványosak, de annál lényegesebbek. A közös út a gyermekek és a nevelőszülők számára egyaránt lélekformáló lehetőség.

HÁLÓZATUNK MINT KÉPZŐINTÉZMÉNY

A befogadni szándékozó családok képzését hálózatunk munkatársai végzik. A közös munka személyes találkozással veszi kezdetét, melyre a jelentkező otthonában kerül sor. Mélyebb beszélgetést követően döntünk arról, hogy az illető személyisége és körülményei megfelelnek-e a jogszabályi követelményeknek, és elkezdheti-e a képzést. A jelentkezők kiválasztásánál nem törekszünk arra, hogy hívő vagy vallását gyakorló legyen a jelölt, de szükségesnek érezzük, hogy később képes legyen a rábízott gyermekeket az általunk közvetített szemlélettel gondozni, nevelni.

A nevelőszülői munka szakirányú képesítést igényel, melynek első lépcsőfoka a huszonnyolc órás döntés-előkészítő program, amelynek során a jelöltek megismerik a nevelőszülőiség lényegét, számos gyakorlati tapasztalatot hallgathatnak meg, majd mindkét részről döntés születik. A képzendő arról dönt, hogy motivációja egyezik-e az elhangzottakkal, a képző pedig arról, hogy a jelölt irányultsága és szándéka lehetővé teszi-e a nevelőszülői tanfolyamon való további részvételét.

Az ezt követő harminckét óra alkalmával olyan alapszintű pedagógiai, pszichológiai, egészségügyi, társadalmi és jogi ismereteket kapnak a jelentkezők, amelyek nélkülözhetetlenek a gyermekek gondozásához, neveléséhez és ellátásához.

Képzéseink alkalmával elveink átadására is van lehetőségünk, a leendő nevelőszülők megismerhetik szempontjainkat. Mindez alapot adhat a további együttműködéshez.

Ez az időszak a tanácsadók számára is a közös munkára való felkészülés ideje, mert a tananyagba beépített kötelező személyes beszélgetések alkalmával közelebbről megismerhetik a leendő nevelőcsaládokat, és ez megkönnyíti későbbi döntésüket, hogy melyik nevelőcsaládba hány és milyen gyermeket illesszenek.

A hatvan óra elvégzése után a leendő nevelőszülők tanúsítványt kapnak, és elindul működésük engedélyeztetése a kormányhivatalnál. Ezután már helyezhető hozzájuk gyermek, de képzésük csak a hatvan órára épülő, a későbbiekben elvégzendő kétszáz-negyven óra teljesítésével ér véget.

2009-ben csatlakozva a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Befogadó Falu programjához, új kezdeményezésként Heves megyében roma nevelőszülőket képeztünk. Célunk az volt, hogy a gyermekvédelmi gondoskodásba került roma gyermekek a roma kultúrában szocializálódjanak. Úgy gondoljuk, a roma kultúra és hagyományok őrzése és átadása különösen fontos olyan roma gyermekek számára, akik nem ismerik gyökereiket.

A jelentkezőkből két csoportot tudtunk indítani, ők minimális lemorzsolódással elvégezték a hatvanórás tanfolyamot. A program sikerét mutatja, hogy már a képzés alatt további negyvenhat személy jelentkezett egy újabb tanfolyamra, illetve az akkori képzést sikeresen elvégző nevelőszülők többsége még ma is a hálózatunk tagja, és eredményes munkát végez a hozzá kerülő gyermekek fejlesztésében, nevelésében.

A félévenként sorra kerülő, kötelező továbbképzések – előadások, tréningek – biztosítják a már képzett nevelőszülők szakmai fejlődésének folyamatosságát, valamint lehetőséget nyújtanak a gyermekvédelmet érintő aktuális jogszabályi változások megismerésére. Összejöveteleink állandó elemét képezik a részünkről nélkülözhetetlennek tartott kis- és nagycsoportos beszélgetések, melyek jó alkalmak a tapasztalatok kicserélésére és arra, hogy a résztvevők segítsenek, példát, mintát adjanak egymásnak. A másik nehézségeivel való szembesülés annak felismerését nyújtja számukra, hogy a saját helyzetük kevésbé nehéz, mint hitték, ezért ezek a megosztások oldják a belső feszültséget, megerősítést, vigaszt és erőt adnak az aktuális problémáikkal való megküzdéshez.

SAKMAI TEAM

A nevelőszülők a szakmai csoport tagjaiként, együttműködési kötelezettségük mellett feladataik ellátásához folyamatos segítséget kapnak a gyermekvédelmi gyám (a gyermek törvényes képviselője), a nevelőszülői tanácsadó, a gyermekjóléti szolgálat család gondozója, a gyámhivatali ügyintéző és a gyermekjogi képviselő személyében.

Fontos megjegyeznünk: annak ellenére, hogy munkája nélkülözhetetlen, jogszabályi rendelet nincs arra, hogy a hálózatok pszichológust is foglalkoztassanak. Mi szerencsés helyzetben vagyunk, mert évek óta módunkban áll alkalmazni pszichológus munkatársat is, aki az alkalmassági vizsgálatok mellett elsősorban a gyermekek vizsgálatát végzi, de szükség esetén (például egy gyermek elkerülésekor a veszteség feldolgozását kísérve) a nevelőszülők mentális segítségét is ellátja.

A nevelőszülő legközvetlenebb segítő munkatársa az őt alkalmazó intézményt képviselő nevelőszülői tanácsadó, aki a nevelőszülőt szakmai munkatársaként igyekszik együttműködésre ösztönözni, úgy, hogy segítői feladatait ellátva ellenőrző funkciójának is eleget tesz. Ők szerepükénél fogva más-más módon, de mindketten részesei a gyermekek ügyének. A nevelőszülőknek a gyermekkel kapcsolatos kérdésekben nehéz elvonatkoztatniuk, hiszen érzelmileg érintettek, a tanácsadó viszont sajátos helyzetéből adódóan más szemszögből, objektíven, érzelmileg kevésbé érintve, nem bevonódva tud segíteni. Fontos, hogy a döntések az ő együtt gondolkodásukból szülessenek meg.

Szemléletünk szerint a tanácsadó és a nevelőszülők közös munkája során kulcsfontosságú az emberi egyenrangúság és a szakmai alá-fölé rendeltség egyensúlyának megtalálása. Nélkülözhetetlen, hogy kapcsolatukat kölcsönös bizalom hassa át.

A SZEMLELETÜNKBŐL ADÓDÓ SZAKMAI SAJÁTOSÁGAINK

Az, hogy működtetőként kinek, mikor, milyen és hány gyermeket helyezünk ki a családjába, az elsősorban a tanácsadó felelőssége, de a döntés lehetősége, hogy a kijánlott gyermeket elfogadják-e, a nevelőszülőké. Nincsenek könnyű helyzetben, mert a válaszadásra sokszor kevés idő áll rendelkezésükre. Előfordul, hogy gyermekek vér szerinti családjukból való azonnali kiemelésük percek, órákon belül kell dönteniük.

Nekünk mint működtetőnek is számtalan szempontot kell figyelembe vennünk, egyrészt a gyermek, másrészt a nevelő család tekintetében.

Sajátosságunk, hogy a hangsúlyt nem a mennyiségi, hanem a minőségi növekedésre helyezzük.

Komolyan vesszük a gyermekek illesztését, ami azt jelenti, nagyon megfontoljuk, hogy egy családba mikor, melyik, hány és milyen adottságokkal rendelkező gyermek kerüljön. Mérlegeljük, hogy a kihelyezendő gyermek beleillik-e a nevelőcsaládba, tekintve a létszámot, a nevelőszülő fizikai-lelki terhelhetőségét, az ott élő nevelésbe vett, illetve saját gyermekek helyzetét. Ha van rá mód, a legfiatalabb gyermeküknél fiatalabbat helyezünk ki. Ezt abból a megfontolásból tesszük, hogy véleményünk és tapasztalataink szerint is úgy optimális egy új gyermek érkezése, ahogy az természetes módon is történik.

A fentiekre azért fektetünk nagy hangsúlyt, mert így megelőzhetjük a gyermekek gondozási helyének indokolatlanul gyakori megváltoztatását, megakadályozva ezzel meglévő sérüléseik elmélyülését és újabbak kialakulását. Hálózatunk ezen a téren alacsony hibahányaddal dolgozik.

A NEVELŐSZÜLŐI HIVATÁS KIHÍVÁSAI

A nevelőszülői ellátás ideiglenes elhelyezési forma, a szakellátásba való bekerülés okainak megszűnése után a gyermekek hazakerülhetnek. A távlati cél a hazagondozás, vagy ha ez nem lehetséges, az örökbeadás mint végleges sorsrendezés. A nevelőszülővel szemben elvárás, hogy felkészítse a gyermeket a vér szerinti családjába való hazakerülésre, illetve szükség esetén az örökbefogadásra. Ha egyik sem jöhet szóba, nála marad a gyermek, esetleg nagykorúvá válása után is. Szükséges és esélyes a valamikori elengedése, de ugyanúgy lehetséges a végleges megtartása is. A nevelőszülőnek a gyermek érdekében képesnek kell lennie mindkét, egymással ellentétben álló történésre ígert mondani, s ebben a távlatokat tekintve teljesen bizonytalan helyzetben kell tudnia megteremteni és közvetíteni a gyermek felé az állandóságot és a biztonságot. A nevelőszülői hivatásnak ez az egyik legnehezebben teljesíthető kritériuma. Jól csinálni nem könnyű – különösen a már említett érzelmi érintettség miatt –, de szükséges feladat, szakmai követelmény.

Van, aki már a gyermek hozzájuk kerülésekor, mások később, jobb esetben csak évek múltán, de minden nevelőszülő szembesül azzal a ténnyel, hogy miközben – akár erőn felül is – mindent megtesznek a gyermekért, az elért eredmény jóval alulmarad a befektetett energiához és áldozatokhoz képest. Mivel a rendszerben lévő gyermekek veszteségei minden esetben nagyok, és előbb-utóbb jelentkeznek kisebb-nagyobb sérüléseik tüne-

tei, időbe telik, míg a nevelőszülői képzéseken tanult elmélet gyakorlattá válik. Ezeket a gyermekeket és eredményeiket nem szabad a vér szerinti szüleikkel együtt élő társaikhoz és az ő teljesítményükhöz viszonyítani, hanem veszteségeiket és háttérüket figyelembe véve a nevelőszülőknél saját elvárásaikat kell hozzájuk igazítani.

Ez a nevelőszülői hivatás újabb nehézsége. Komoly probléma esetén nem a gyermek visszaadása a megoldás – ez ritkán a mi hálózatunkban is megесik –, hanem a küzdelemben való újrakezdés. Ez a hozzáállás szolgálja a gyermekek érdekeit, és legalább annyira formálja a nevelőszülő személyiségét is. Ezt a hivatást az tudja jól végezni, aki rendelkezik az elfogadás és a befogadás képességével, amely nem egyszer és mindenkorra megszerezhető készség, hanem újra és újra rajtolni kell érte. Szükséges hozzá a szemléletünk elsajátítása, mely szerint a nevelőszülő feladata a rendelkezésükre álló idő alatt a gyermek mint rászoruló ember számára a szeretet és gondoskodás által tápláló „mindennapi kenyér” megadása.

Így végezve munkáját a nevelőszülő – akár azzal segíti a gyermeket, hogy átmenetileg pótolja a saját családját, akár nagykorúságáig ad neki otthont és családot – látványos sikerek elérése nélkül is mindenképpen sikertörténet részese lehet. E látásmód elsajátítására minden nevelőszülőnek szüksége lenne, mert ez a nehéz helyzetekben ösztönző és inspiráló.

A nevelőszülőség szintén nagyon nehéz területe a vér szerinti szülőkkel való kapcsolattartás, az ő megértésük, elfogadásuk, és e folyamat esetleges végkifejlete, a gyermek hazagondozása. A vér szerinti szülőknél joguk és kötelességük rendszeresen kapcsolatot tartani gyermekeikkel, a nevelőszülőknél pedig kötelességük biztosítani ennek lehetőségét. E találkozások rendszerint mindkét fél jelenlétével zajlanak. A helyzetet nehezíti, hogy ők akarva-akaratlanul is riválisnak tekintik egymást. Nevelőszülőink nagy része már a feladatvállalás kezdetén elkötelezett a gyermekek iránt, de azok szüleikkel való együttérzése sok nevelőszülőnek is nehézséget okoz. Ahhoz, hogy a vér szerinti szülőkkel való kapcsolatuk kommunikatív és lehetőség szerint konfliktusmentes legyen, a nevelőszülőknél részéről szociális érzékenységre és nagyfokú toleranciára van szükség.

A nevelőszülő a gyermeket a családjával együtt kapja meg, ahogyan elfogadja a gyermeket, akit nevel, úgy el kell tudnia fogadni a szüleit is. Rájuk is úgy kell tekintenie, mint rászoruló embertársaira. Tudatosítania kell, hogy amiben különbözünk, az nem annyira az esendőség, sokkal inkább a gyermekkorunkban megtapasztalt szeretet mértéke és minősége. Fel kell ismernie, hogy e szülők ugyanolyan áldozatok, mint a gyermekeik, akiket pártfogásunkba vettünk, a szüleik azonban még náluk is kiszolgáltatottabbak, mert nekik nem volt a gyermekeikéhez hasonló lehetőségük.

Ha a nevelőszülőképesek irgalommal nézni a vér szerinti szülőkre, akkor az irántuk tanúsított magatartásukat áthatja az együttérzés és az elfogadás, ami a másik felet is viszonzásra készítheti. Nevelőszülői hálózatunkban ezen a téren is tapasztalunk pozitív példát (Meszleny, 2018).

A fenti látásmód elsajátítása egy folyamat eredménye, ennek alakulását akkor tudja segíteni a tanácsadó, és akkor képes hitelesen közvetíteni e látásmódot, ha maga is így gondolkodik.

Nálunk alapvetően nem gyakorlat, hogy a nevelőszülő otthona szolgáljon a találkozás helyszínéül. Megelőzendő a későbbiekben esetlegesen generálódó konfliktusokat, jobban szeretjük, ha a gyermekek természetesen az őket gondozó nevelőszülő jelenlétében, de semleges helyszínen találkoznak a szüleikkel. Ennek ellenére nálunk is akad egy-egy eset, amikor a vér szerinti szülő és a nevelőszülő között olyan kapcsolat alakul ki, amely lehetővé teszi egymás otthonának megismerését, látogatását. Előfordult olyan is, hogy a hajléktalanná vált vér szerinti szülőt a nevelőszülő a saját otthonában fogadta a kapcsolattartások során. Az apa ilyenkor fél napot a családdal töltött. Lefürdött, kapott új, tiszta ruhát, a koszosat vagy kimosta a nevelőszülő, vagy kidobták. Kapott enni, így tudott együtt lenni gyermekeivel és új családjukkal. Halála előtt is megnyugvást adott neki, hogy gyermekei szerető családban nevelkednek, és mindent megkapnak, amire valóban szükségük van.

Ha a nevelőszülők képesek irgalommal nézni a vér szerinti szülőkre, akkor az irántuk tanúsított magatartásukat áthatja az együttérzés és az elfogadás, ami a másik felet is viszonzásra készítheti.

A RÁSZORULÓ EMBER VALÓDI SZOLGÁLATA

Amikor egy család befogad egy gyermeket, egy idegent fogad be. Az idegenség kérdése, kinél az elején, kinél évek múlva, de megjelenik. Mindenki más indíttatásból szánja el magát a nevelőszülőiségre, de a vágyak, elvárások, kívánságok, elképzelések, esetlegesen a mélyben meghúzódó önös érdekek csapdája egészen természetes módon mindenütt megbújik.

A köztudatban ez a vállalás leginkább a pénzről szól, azonban mi a hozzánk tartozó nevelőszülők motivációit ismerve tudjuk, hogy ez az általánosítás nagyon sok esetben nem állja meg a helyét. Annak ellenére, hogy igyekszünk kiszűrni az ilyen irányultságú jelentkezőket, elvértve nálunk is akadnak olyanok, akiket csupán a pénz motivál abban, hogy befogadjanak egy-két gyermeket. Ők azonban gyorsan rájönnek, hogy bár kapnak pénzt a gyermekek gondozására, annak többszörösét kell a gyermekekre fordítaniuk. Ők vagy ekkor, vagy az első komolyabb nehézség idején jelzik is, hogy elállnak a feladatuktól.

Nevelőszülőink közül sokan azért vállalják ezt a feladatot, mert a saját gyermekeik felnőttek, de még van energiájuk arra, hogy gondoskodjanak más gyermekekről. Van, aki nem kapta meg a vágyott nagy családot, ezért a saját gyerekei mellé fogad be egy vagy több másikat.

Egyik nevelőszülőnk maga is nevelt gyermek volt. Ez különleges motiváció. Hálás, hogy a gondviselés szerető családdal pótolta vér szerinti családjá hiányosságait, és a sors viszonzásaképpen ő is szeretné megadni más hasonló helyzetű gyermekeknek az esélyt,

hogy megtapasztalhassák, milyen az, amikor szerető közegben élnek a mindennapjaikat. Gyermekkorában megtanulta, mit jelent szeretve lenni, ugyanakkor azt is, hogy olykor el is kell engedni egy-egy családtagot. Nevelőanyjára ma is édesanyjaként tekint. Jelenleg a feleségével együtt, saját gyermekeik mellett három kiskorút nevelnek.

Vannak, akiknek nem lehetett saját gyermekük, de vágnak a szülői szerep betöltésére és a gondoskodás megélésére, néhány esetben az örökbefogadás háttérben meghúzódó szándékával.

A legmélyebb elköteleződés azonban, amikor nevelőszülőink kizárólag karitatív szándékkal fogadnak be gyermekeket. Nekik nem fontos a pénz, nem számít, hogy a gyermek hogy néz ki, egészséges-e, egy a fontos: hogy segíthessenek rajta. Irányultságukból adódóan működésük során csak önmagukkal szemben vannak elvárásaik, nincsenek csalódásaik, és bármilyen minimális eredményt is optimizmussal tudnak fogadni és értékelni. Embertársaik iránt nyitott, nagyfokú szociális érzékenységgel, segítőkész szándékkal megáldott emberek. Ők azok, akik eleve magukban hordozzák azt a keresztény szellemiséget, amelyet mi, Máltaiak képviselünk. Közülük szeretnénk most néhányat bemutatni.

Van olyan nevelőszülőnk, aki ha megkeressük egy gyermek kiejánlásával, elsőként azt kérdezi meg, egészséges-e, és csak akkor kezd gondolkodni a vállaláson, ha nemleges választ kap. Eddig négy beteg gyermeket gondozott, egyiküket a saját karjai között engedte át a Teremtőnek. Jelenleg három vér szerinti és egy örökbe fogadott gyermeke mellett egy jelenleg kilencéves Down-szindrómás kislányt nevel hét éve.

Tizennyolc évvel ezelőtt egy hétgyermekes nevelőszülőnk és házastársa elsőként egy koraszülött, súlyos szívfejlődési rendellenességgel született kéthetes Down-szindrómás kislányt fogadott be. Konkrét motivációja az volt, hogy a nagycsalád mindennapjainak koordinálása mellett nevelőszülőként kamatoztassa a saját gyermekei felnevelésével szerzett tapasztalatait. Az örökbefogadás nem jött szóba, mert nem nyolcadik gyermeket szerettek volna, csupán segíteni ezen az egyen. Szerették volna nyitva hagyni annak lehetőségét, hogy a szülők a későbbiekben meggondolhassák magukat. Két és fél évvel később egy súlyosan hospitalizálódott, szintén Down-szindrómás kislányt fogadtak be, aki három és fél éves koráig nem állt fel. Mindkét gyermeket heti rendszerességgel vitték a Down Alapítvány korai fejlesztőjébe egyéni és csoportos fejlesztésekre, Dévény-tornára, majd később úszni, lovagolni. Hogy fejlesztésük minél hatékonyabb legyen, a szóban forgó nevelőszülő elvégezte a gyógypedagógus-asszisztensi képzést. Mindkét gyermek az összes orvosi előrejelzésre rációval, egészségi állapotát tekintve is nagyon szépen fejlődött, értelmileg, érzelmileg és szociálisan egyaránt. Kilenc év elteltével a család újabb Down-szindrómás babát vállalt el, akinél a szívsebészeti kivizsgálása alapján a mortalitás 70 százalékos veszélye mellett nem lehetett jelentős javulást várni, és műtétre sem volt lehetőség. Mindezek miatt sem örökbefogadó-, sem nevelőszülő-jelöltek nem vállalták a kicsit. „Nem tudnánk úgy elmenni a történet mellett, hogy nem teszünk meg mindent azért, hogy ha kevés ideje van is hátra, azt legalább egy szerető családban töltsse, hisz neki is kijár a szeretet, kényeztetés” – mondta a nevelőszülő egy személyes beszélgeté-

sünk során. A házaspár motivációja az volt, hogy a gyermek szeretettel körülvéve élhesse meg hátralévő idejét (Gökhan, 2017). Bizonytalan életben maradási esélyei ellenére, kezelőorvosai legnagyobb csodálatára, várakozáson felül, önmagához képest rengeteget fejlődött. Szív- és tüdő-rendellenessége miatt állapotának lassú, de folyamatos romlása tapasztalható. Két évvel ezelőtt a nevelőszülő és házastársa örökbe fogadták, szerették volna jogilag is véglegesíteni kapcsolatukat, hogy ha arra kerül a sor, családtagjukként emlékezhessenek rá. A két nagyobb Down-szindrómás gyermek immár tizennyolc és tizenhat éves. Nyitott, barátságos viselkedésükkel bármilyen közösségben pillanatok alatt megtalálják a helyüket, teljes társadalmi integrálásukra nagyon jó az esély.

Huszonhárom évvel ezelőtt egy másik hálózattól jelentkezett át hozzánk egy egyedülálló nevelőszülő, aki már fiatal korában mások gondozására és ápolására tette fel az életét. Lehetőségeihez mérten igyekezett bárkit befogadni, olyan gyermekeket is, akiket a legtöbben nem. A nevelőszülőség mellett családba fogadást és örökbefogadást is vállalt. Az elmúlt évek alatt negyvennél több gyermek fordult meg az otthonában, sokan hosszú távra érkeztek, mások rövid időre. Jelenleg több örökbe fogadott és egy siket, vak, szondával táplálható, 8-as IQ-val rendelkező családba fogadott gyermeke mellett hét különleges szükségletű nevelésbe vett gyermek él nála. A gyermekek iránt tanúsított elköteleződése határtalan. Akik nála nevelkednek, olyan szeretetteljes gondozást kapnak, amely arra készíti őket, hogy később családotól is visszajárjanak hozzá. Van, hogy egy hétvégén vagy ünnepen húszan-harmincan ülnek körbe az asztalt. Nevelésének elismerését jelzi ez, ahogyan az a fiatal is, aki ma is rendszeresen felkeresi, segít neki a kerti munkában, és beszámol az élete alakulásáról. Néhány hónapot töltött csak el a nevelőszülő gondozásában, de nem tudta elfelejteni azt a sok szeretetet, amelyet tőle kapott, ezért hálája jeléül abban segít, amiben tud.

AKI FORMÁL, FORMÁLÓDIK IS

Számunkra a terep a nevelőszülői családok otthona, ahol segítő, ellenőrző feladataink ellátása közben észrevétlenül mi magunk is tanulunk, épülünk. Olykor megoldhatatlannak tűnő helyzetekkel találkozunk, és ilyenkor tanácsstalannak érezzük magunkat. Ha ilyenkor képesek vagyunk együttérző odafigyeléssel és empátiával jelen lenni, és csupán hallgatni, egyszer csak megtörténik a csoda, és a segítséget váró maga talál megoldást problémájára.

Sokak munkáját éveken át kísérvük. Leginkább a gyermekek fejlődése látványos, de azt, hogy közben a nevelőszülők is formálódnak, többnyire az általuk mondottakból tudjuk, illetve mi magunk is tapasztaljuk.

Közülük idézünk néhányat:

„Elfogadva a nevelt gyermek hozott traumáiból adódó hiányokat és a gyermeket ezzel együtt, lehetőség a fejlődésre saját magam és egész családom számára.”

(Négy gyermeke mellé egy gyermeket befogadó pedagógus nevelőszülő)

„A gyermekek legalább annyira formáltak engem, mint én őket. Megtanították a türelmet, előtte azt hittem, hogy türelmes vagyok. Nagyon erős tükröt tartottak, felért egy önismereti kurzussal.”

(Négy lánytestvért felnevelő nevelőszülő)

„Látva a nevelt gyermekek kaotikus családi hátterét még inkább látjuk, mennyire fontos a család, hálásabbak vagyunk azért, amink van.”

(Három gyermeke mellé két gyermeket befogadó nevelőszülő)

„Minél több kihívással kellett folyamatosan megküzdenünk, fokozatosan, annál bátrabb és proaktívabb lettem a gyermek támogatásában. A sok megpróbáltatásban sokkal valóságosabb lett az életem, úgy is lehetne mondani, hogy miközben elsősorban nem csak magunkért éltem, önazonosabb lettem. Vér szerinti gyermekünk életére is sokkal nagyobb feltételnélküliséggel tekintünk.”

(Beteg gyermeket felnevelő nevelőszülő)

„Sokat változtam. A megbízatás által, amit kaptam, felelősségteljesebb lettem, és kialakult bennem más, egy idegen ember gyermekeinek a féltése, általában véve odafigyelőbb lettem.”

(Négy testvért felnevelő nevelőszülő)

„A szabadidőm szinte száz százalékát elvesztettem, ez eleinte igen fájdalmas volt, de mára már nem is tudom, hogyan élhettem másképp. Sokkal gazdagabb és rugalmasabb lettem.”

(Egy óvodáskorú kislány pedagógus nevelőszülője)

„A nevelőszülői szerepben szükségem volt hatékony kommunikációs készség kialakítására a gyermekkel, más szülőkkal és a gyermek életében közreműködő szakemberekkel. Ez nagyon sokat segített az érzelmi intelligenciám és kapcsolataim harmonikusabbá alakításában.”

(Beteg gyermeket nevelő háromgyermekes gyógypedagógus nevelőszülő)

A hálózat munkatársaiként mindannyian igyekszünk a szükséges és azon túl a tőlünk telhető legtöbb segítséget megadni nevelőszülő munkatársainknak. A jogszabály szerinti rendszeres látogatásokon kívül, az ő napi huszonnégy órás munkarendjükhöz igazodva a hivatalos munkaidőn túl is rendelkezésükre állunk, és pihenőidőre való tekintet nélkül bármikor fogadjuk hívásukat, s ha szükséges, elmegyünk hozzájuk. Ez számunkra természetes, olyan, mintha kicsit nemcsak Máltai dolgozók, hanem önkéntesek is lennénk. Ők ebben a munkakapcsolaton túl a törődést tapasztalják meg, mint az adományok juttatásában is. Ahogy egyikük fogalmazott, nem pusztán

az anyagiak, hanem még inkább a rájuk való odafigyelés élménye miatt. A karácsonyi élelmiszersomagok mellett segítség számukra az iskolakezdés előtti tanszertárogatás is.

Amikor tudunk, pályázunk, hogy minél több háztartási és fejlesztőeszközzel tudjuk segíteni nevelőszülőink gondozó-nevelő munkáját. Rendszeresek a táboraink, melyek kettős céllal születtek. Fontos szempont volt, hogy azokat a nevelőszülőket, akik igénylik, évente legalább egy hét erejéig mentesítsük, és számunkra is jó lehetőség ez a gyermekek alaposabb megismerésére. Nem beszélve a táborok egyedülálló hozadékáról a gyermekek számára, hisz ez az egyetlen közeg, ahol kizárólag hasonló sorsú társaikkal lehetnek együtt.

ÉLET A SZAKELLÁTÁSBÓL KIKERÜLVE

A gyermekek többféle módon kerülnek ki hálózatunkból. Néhányan egy-két év után hazatérnek, kicsit többen vannak azok, akiket itthon vagy külföldön örökbe fogadnak, de a nagy többségük a nevelőszülői családokban nő fel.

Öröm látni, ha megtalálják boldogulásukat az életben, hogy többen képesek tervezni és elindulni a szülői mintától eltérő úton.

Azt, hogy egy fiatal felnőtt mennyire sikeresen illeszkedik be a társadalomba, több tényező határozza meg, illetve befolyásolja: a családi háttér, a fiatal személyisége, belső erőforrásai, iskolázottsága. A nagykorúságukat szakellátásban elérő fiatalokkal sincs ez nagyon másképp, azonban esetükben a felsorolást szükséges kiegészítenünk. Fontos tényező ugyanis, hogy mennyi időt töltöttek gyermekvédelmi gondoskodásban, és az is, hogy megmaradtak-e a gyökereik, melyekhez vissza tudnak nyúlni. Azok a fiatalok, akik a szakellátásban eltelt éveik alatt élő kapcsolatban maradtak a vér szerinti családjukkal, többnyire nagykorúságuk elérése után is rendszeresen találkoznak a szüleikkel, és kiegyensúlyozottabbak, a társadalom aktív, sikeres tagjai. Azoknál a gyermekeknél, akiknek a gyökereikkel való kapcsolatuk megszakadt, sok esetben tapasztaljuk, hogy sorsközösséget vállalnak szüleikkel.

Egy kiskamaszkorban a rendszerbe került, nevelőszülőknél felnőtt, enyhe értelmi fogyatékos fiú az ellátása alatt a tőle távol élő családtagjaival rendszeresen tartotta a kapcsolatot. Idősebb testvérei később, a szülei halála után is támogatták, lakhatással, munkalehetőségek keresésével segítették indulását a felnőtt életében. Ma származási településén él, családot alapított, képességeinek megfelelő állandó munkahelye van. Testvéreivel továbbra is szoros a kapcsolata.

Egészen másképp alakult az élete egy másik fiatalnak, aki az után került be a gyermekvédelem rendszerébe, hogy első három évét az édesanyjával töltötte. Szerette őt, kötődött hozzá, várta a találkozásokat, amelyek azonban az anya hajléktalan életmódja miatt az évek múlásával ritkultak, majd elmaradtak. A fiú kiegyensúlyozott gyermek volt, még serdülőként is jól illeszkedett a nevelőcsaládba, voltak barátai, ott-hon és az iskolában is együttműködő volt, nagyon jól tanult. Felvették az egyetemre,

minden adottsága és esélye megvolt a sikeres és jó életre, amikor egyszer csak minden megváltozott benne. Befelé fordulóvá vált, otthagya az egyetemet, a nevelőcsaládot is, és egyetlen cél lebegett a szeme előtt, hogy a „padra megy”. Teljesen világosan látta tettei és vágya képtelenségét, ő maga sem értette magát, csak azt érezte, hogy akkor nyugszik meg igazán, ha hajléktalanná lesz. Az egyesület pszichológusa egyszeri segítségét igen, de hosszabb távú felajánlását nem fogadta el. Végül nem lett hajléktalan, de hosszú évekig élt semmittevő, élőszködő életet, amelyből a történetek ellenére mögötte álló nevelőcsalád támogatásának köszönhetően, úgy tűnik, képes kikerülni. Nemrég megtette a korábbi tervei felé vezető első lépését, megjelent nála a mások iránti segítő szándék és a munka igénye. Dolgozik, részt vállal a nevelőcsalád életében, ugyanakkor párjával tervezi önálló életét.

Sokaknál történik hasonlóan, hogy a szülőjüket, akit hosszú évek óta nem láttak, szavaik és érzelmeik szintjén teljes mértékben elutasítják, sorsukban mégis azonosulni akarnak vele. Mert szeretni akarják, szeretik őket, de ennek kifejezésére nincs más módjuk. A fiatal felnőttek sorsának alakulásában fontos fogalom az utóbbi években egyre többet emlegetett reziliencia, mely röviden összefoglalva pszichés rugalmasságot jelent. Az a képesség, amely lehetővé teszi a sikeres alkalmazkodást, akár a bántalmazás vagy trauma utáni felépülést is. Tapasztalatunk szerint azok is, akik a szakellátásban lettek nagykorúak, könnyebben boldogulnak a társadalomban, ha rendelkeznek ezzel a képességgel.

Egy volt gondozottunknak – elsősorban a generációs különbségek miatt – konfliktusokkal terhelt kapcsolata alakult ki a nevelőszüleivel. Amint tehetett, vidékről a fővárosba költözött, kollégista lett. Leérettségizett, de saját útját nem találva kétségbeesését, állandó feszültségét nyugtatókkal igyekezett oldani. Szerencsére a szakemberek megtalálták vele a hangot, ő pedig együttműködő volt. A vele folytatott beszélgetések során olyan traumatikus események kerültek elő a korai gyermekkorából, amelyekre saját bevallása szerint már nem is emlékezett. Hálózatunk pszichológusa rengeteget foglalkozott vele. A szoros követésnek és a szakemberek összehangolt munkájának köszönhetően ma önálló életet él, állandó, jól fizető munkája van, amelyet szeret, örömmel végez.

Három testvér a hajléktalanellátásból, komoly lemaradásokkal az egyik Máltai programból került a hálózatunkba. A szülők ezt követően sajnos hamar kikoptak az életükből. Ennek ellenére a gyerekek a nevelőszülői családban elsajátított értékeket és normákat alapul véve, a nevelőszülők mintáját követve családot alapítottak, és saját otthonaikban nevelik gyermekeiket.

Szintén az egyik nevelőszülői családban nevelkedő, kicsit félszeg lány, aki a felnőttek társaságában gyakran zavarban volt, gyermekkori álmát váltotta valóra azzal, hogy ápoló lett. Elvégezte a szakiskolát, és a szakellátásban felnövő fiatalok számára biztosított otthonteremtési támogatás segítségével házat vásárolt magának. Tanult szakmájában elhelyezkedve határozott, magabiztos nő vált belőle, megtalálta a helyét.

Azt látjuk, hogy a hálózatunkból kikerült, de látókörünkben maradt gyermekek közül többen vannak, akik a szociális ellátórendszer különböző pontjain bukkannak fel újra és újra, szüleik és a maguk rossz sorsát hordozva tovább. A szakellátásban felnövő gyermekek személyiségére általában jellemző a sodorhatóság, ezért a különböző devianciák megjelenése sem ritka, ilyenről is tudunk. Akik azonban rendelkeznek a fentebb említett reziliencia képességével, könnyebben küzdenek meg a nehézségekkel.

Sokan sikeresek, ki ebben, ki abban. Sorsukat, traumáikat ismerve sikerként könyvelhetjük el, hogy a többségük családot alapít, gyermekeiket maguk nevelik. Vannak egyedülállók, de a munkaerőpiacon sikeresen elhelyezkedve eltartják magukat. Néhányan eljutnak a felsőfokú oktatásig is, van, aki a jogi egyetemre, van, aki az orvosira jár, de olyan is, aki a testnevelési egyetemen tanul, és olyan is, aki fizikus lesz. Ők vannak kevesebben. A többség kétkezi munkát választ, de az a fontos, hogy megtalálják a saját hivatásukat, illetve hogy az indulásig megkapják a szükséges támogatást a nevelőszülői családtól.

VÉGEZETÜL

Az együtt töltött idő a nevelőszülő és a rábízott gyermek átmenetileg tartó közös útja. A gyermek számára új esély az életre, a nevelőszülő számára huszonnégy órás szolgálat, naponta új aggodalmakkal, kihívásokkal és örömeikkel. Mindkettőjük számára a formálódás lehetősége és az élet nagy ajándéka. „Miközben segítjük őket, mi többszörösen kapjuk vissza azt a szeretetet, amit adunk” – fogalmazta meg egyik nevelőszülőnk.

Munkánk során a nevelőszülőink és mi, munkatársak is közösséget és a fentiekhez hasonlókat élünk meg. Hálózatunk ma is Pátyon, gyönyörű környezetben, munkájukat szerető lelkes kollégákkal, családias légkörben működik.

Munkatársként mi is elmondhatjuk, amit nevelőszülőink szoktak mondani a hálózatunkkal kapcsolatban: „Jó idetartozni, köszönet érte!”

Felhasznált irodalom

- BOGOS KLÁRA – HORVÁTH LÁSZLÓ (2006): Nevelő- és helyettes szülői hálózat a Magyar Máltai Szeretetszolgálatnál, *Embertárs*, 4. évfolyam, 2006/2., 129–134.
- GÖKHAN, AYHAN (2017): A mosoly hatalma – Egy tízgyermekes édesanya a nevelőszülői hivatásról, *A Szív*, 2017/3., <https://jezsuitakiado.hu/cikkek/a-mosoly-hatalma-neveloszulo/> (letöltve: 2023. 10. 02.).
- HORVÁTH LÁSZLÓ (2006): *MMSZ Egyesület Máltai Családok Háza Szakmai Program*, MMSZ, Budapest.
- HORVÁTH LÁSZLÓ – BOGOS KLÁRA – KULCSÁR JÁNOS (2006): A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza Nevelő- és Helyettes Szülői Hálózata, *Család, Gyermek, Ifjúság*, 15. évfolyam, 2006/5., 64–67.
- MESZLENY ZITA (2018): „Nem válogattunk – elfogadtuk, akit kaptunk” – A nevelőszülői hálózatról, *Mandiner*, 2018. január 28., https://mandiner.hu/cikk/20180128_nem_valogattunk_elfogadtuk_akit_kaptunk_a_neveloszuloi_halozatrol (letöltve: 2023. 10. 02.).
- POWELL, JOHN (2002): *Feltétel nélküli szeretet*, Vigilia, Budapest.

Foster Parenting in the Light of the Maltese Spirituality

ABSTRACT

The purpose of this article is to present the profession of foster parenting through the Maltese Family Home Foster Parent Network, which is twenty-five years old this year. The Hungarian Charity Service of the Order of Malta founded the network in 1998 from a former community of foster families. What started as a five-family venture has now grown to a hundred families. In addition to general professional requirements, we also have aspects that represent the spirit of the Maltese Charity Service. Our vision is that the foster family home is a place of love and welcome, where they want to give of what they have been given more. In our writing, we point out what a foster home offers to children who have lost their families. We highlight some of the particular motivations for taking children in and, quoting our foster parents, highlight how their commitment has shaped them. Finally, we look at the adult lives of some of the young people who remain in our sights.

KEYWORDS: inclusion, family replacing, destinies

EGRINÉ CSÖREG MÓNICA | Óvodapedagógus, korábban nevelőszülő.

SZABÓ ORSOLYA | Szociálpolitikus.

Mindketten 2004-ben kerültek a Máltai Nevelőszülői Hálózathoz. Munkájukat a Szeretetszolgálat szellemisége szerint végzik, céljuk a gyermekek érdekének figyelembevétele, a számukra legfőbb jó elérése.